

Voorstel aan het dagelijks bestuur

datum DB 16 januari 2024
agendapunt 8
openbaar Ja
openbaar vanaf 16 januari 2024
steller/cluster Bart Roothans & Alwin Teeuwen / Kaders en Ontwikkeling & Project en Inkoop
datum DT
datum PHO 8 januari 2024
portefeuille(s) Arnold Jansen
bijlage(n) 1. Scopewijziging projectopdracht Herinrichting Oude Graaf
2. Gebiedsvisie Weerterbos en Laarderheide
3. Uitgaande correspondentie aan GS van Provincie Limburg
zaaknr. 2020-Z9701
documentnr. WLDOC-2066690340-34539

Onderwerp

Scopewijziging project P254502 Herinrichting Oude Graaf

Voorstel

1. de scopewijziging project P254502 Herinrichting Oude Graaf vaststellen (bijlage 1);
2. de 'Gebiedsvisie Weerterbos en Laarderheide' voor kennisgeving aannemen (bijlage 2);
3. de uitgaande correspondentie aan GS van de Provincie Limburg versturen (bijlage 3).

Relatie met Bestuursprogramma 2023-2027

Met het project wordt uitvoering gegeven aan de kernopgaven waterkwaliteit, ecologie en klimaatadaptatie. Hierbij wordt aangesloten bij de volgende uitgangspunten zoals genoemd in het Bestuursprogramma 2023-2027:

- In de komende bestuursperiode leveren we een maximale inspanning om de voorgenomen maatregelen in de waterketen en het watersysteem uit te voeren. Effectgericht denken staat daarbij voorop.
- Bij beekherstel kijken we naar de lokale opgaven. We werken gebiedsgericht en leveren lokaal maatwerk.
- Bij de inrichting van de openbare ruimte en tijdens de realisatie van het beekherstel (stuwen, beekdalbrede aanpak e.d.) houdt het waterschap zoveel mogelijk rekening met de actuele uitdagingen in het waterbeheer als gevolg van de klimaatverandering.

Bestuurlijke samenvatting

Op 7 december 2021 is de projectopdracht Herinrichting Oude Graaf vastgesteld door het dagelijks bestuur. In de verkenningsfase is vervolgens gestart met een uitgebreide gebiedsanalyse. Deze gebiedsanalyse heeft geleid tot een breed gedragen gebiedsvisie, die in mei 2023 is afgerond (bijlage 2). In de visie zijn de opgave voor alle partners duidelijker geworden, wat aanleiding geeft tot aanscherping van de scope van het project voor Waterschap Limburg.

Er wordt voorgesteld de maatregelen uit te voeren die direct gerelateerd zijn aan de ontwikkeldoelstellingen van het N2000-gebied en de KRW-doelstellingen van de kleine

Dommel/Sterkselse Aa, in lijn met de gebiedsvisie. Dit betreft op hoofdlijnen het geleidelijk dempen van de Oude Graaf in het N2000-gebied WBBR, aanleggen van een aftakking van het bovenstroomse gedeelte van de Oude Graaf naar de Nederweerder Riet, verbeteren van het functioneren van de regenwaterbuffer in het Weerterbos en aanpassen van de Rosveldlossing / deel van de Oude Graaf om de drainerende werking in het gebied te verminderen.

In de gebiedsvisie zijn de verschillende doelstellingen voor de Oude Graaf onderzocht in samenhang met de doelstellingen vanuit het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Hoewel hierbij niet alle doelen vanuit het NPLG zijn meegenomen (zo zijn de landelijke emissiereductie doelstellingen overstijgend aan het schaalniveau en de scope van deze opdracht) sluit de visie wel aan bij de gebiedsgerichte aanpak. Het geeft alle betrokken partijen een kapstok voor maatregelen in het gebied om tot een robuust en natuurlijk watersysteem te komen (gemeenten, waterschappen, Provincies, terreinbeheerders, belanghebbende, etc.) in samenhang met andere functies zoals landbouw, wonen en bedrijvigheid. Na uitvoering door het waterschap zijn eerst andere partijen weer aan zet. Om de samenhang tussen alle deelprojecten te borgen wordt vanuit de Provincie gewerkt aan een integraal programmaplan.

Beoogd effect

Het herstellen van een robuust en natuurlijk watersysteem, waarbij zo optimaal mogelijk invulling wordt gegeven aan de ontwikkelingsdoelstellingen van het N2000-gebied WBBR en de KRW-doelstellingen van de Kleine Dommel/Sterkselse Aa. Hierbij wordt ook rekening gehouden met gebruiksfuncties in het bovenstroomse gebied, zoals landbouw en wonen. De inrichting van de Oude Graaf en Rosveldlossing, het peilbeheer en het beheer en onderhoud zijn primair gericht op het dominante landgebruik in de omgeving. De regenwaterbuffer in het Weerterbos is klimaatbestendig ingericht.

Duurzaamheid

De duurzaamheid van het project is beschouwd aan de hand van de 5R-handleiding die op 18 maart 2023 door DB is vastgesteld. Deze beschouwing is opgenomen in de projectopdracht (zie bijlage 1). Op de volgende manier wordt in het project invulling gegeven aan duurzaamheid:

- Bij planuitvoering wordt gestreefd naar een herstel van een robuust en natuurlijk watersysteem dat bijdraagt aan herstel van natuurlijke leefgebieden die van Europees belang zijn (Habitatrichtlijn, Rewild).
- Bij planuitvoering wordt gestreefd naar het langer vasthouden van water (in het Weerterbos), voordat het water via de bovenloop van de Sterkselse Aa wordt afgevoerd naar de kleine Dommel (Rewild).
- Bij de planuitwerking dient aandacht besteedt te worden aan circulariteit en beperking van grondstofgebruik (Reduce, Redesign en Reuse).
- Bij de aanbesteding dient het duurzaamheidsaspect meegenomen te worden zodat aannemers ideeën kunnen aandragen of oplossingen om bepaalde zaken duurzamer of innovatief te kunnen uitvoeren. Hierbij wordt o.a. gestreefd naar reductie van de CO₂-uitstoot (bijv. door inzet elektrisch materieel) en toepassing van circulaire en milieu-neutrale producten (Reduce, Redesign en Reuse).

Argumenten

Het voorstel draagt bij aan waterkwaliteit en ecologie en is opgenomen onder doel 3.2 in de begroting 2024. Bovendien geven we hiermee invulling aan onze kerntaak 'de zorg voor het

watersysteem' binnen een gebiedsgerichte aanpak met gemeente, provincie, terreinbeheerders en belangengroepen. En werken we aan het onderdeel van de KRW-opgave 'goede grondwaterstanden in Natura 2000-gebieden', zoals ten doel gesteld is in het bestuursprogramma 2023-2027.

Met de herinrichting wordt:

1. een bijdrage geleverd aan herstel van de hydrologische systeemwerking;
2. invulling gegeven aan de maatregelen t.b.v. (grondwater)herstel van het N2000-gebied WBBR;
3. bijgedragen aan de doelen van het KRW-waterlichaam Kleine Dommel/Sterkselse Aa;
4. de beek klimaatrobuust ingericht zodat wordt voldaan aan de normering voor regionale overlast conform het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) en het gewenste grond- en oppervlaktewater regime (GGOR).

Integriteitsaspecten

Niet van toepassing.

Risico's

De risico's zoals beschreven in de oorspronkelijke projectopdracht zijn van toepassing, maar aangescherpt aan de hand van de scopewijziging:

1. *Beschikbaarheid van grond beperkt de inrichtingsmogelijkheden:* Door de scopewijziging is een grotere grond behoefte ontstaan (een te realiseren aftakking van de Oude Graaf). Door de gezamenlijke gebiedsvisie is een samenwerking ontstaan van partijen in het gebied die, door betere afstemming en inzet, de mogelijkheden van het verwerven van gronden vergroot.
2. *Afstemming met Provincie Limburg rondom het Natura 2000-plan Weerter- en Budelerbergen & Ringselven (138) verloopt gebrekkig:* WL heeft de voorgestelde verkenning/gebiedsanalyse uitgevoerd in samenwerking met Provincie Limburg en andere partijen. De hieruit voortgekomen gebiedsvisie fungeert als een gezamenlijk gedragen ontwikkelrichting. De voorgestelde maatregelen dragen ongeacht toekomstige onzekerheden, bij aan de beoogde ontwikkelrichting. Nu de gebiedsvisie is opgesteld, wordt vanuit Waterschap Limburg aan Provincie Limburg gevraagd de trekkersrol over te nemen en maatregelen op te starten in het projectgebied. Op dit moment is de provincie in afwachting op middelen vanuit het NPLG voor het gebiedsproces wordt opgestart. Dit kan echter leiden tot verlies van draagvlak en medewerking aan de visie door betrokken partijen. WL verstuurt daarom een brief gericht aan GS om dit proces versneld op te pakken.
3. *Doelstellingen vanuit verschillende partijen op de Oude Graaf kunnen niet (volledig) worden gerealiseerd, vanwege mogelijke tegenstrijdigheden:* Zie punt 2. De gebiedsvisie heeft de verschillende belangen gebundeld en doelstellingen samengevat tot een gezamenlijk gedragen ontwikkelrichting. Uitvoering vindt plaats in onderling overleg.

Door de scopewijziging zijn er ook nieuwe risico's ontstaan:

4. *Er bestaat een kans dat maatregelen die t.b.v. de ontwikkelrichting uit de gebiedsvisie worden voorgesteld elkaar 'gijzelen', door de grote samenhang en onderlinge afhankelijkheden:* Er wordt voorgesteld ook tijdens de vervolgfase de samenwerking met betrokken partijen vast te houden

en eventueel vast te leggen in een samenwerkingsovereenkomst. Betrokkenen kijken daarbij ook naar de maatregelen die WL wil uitvoeren, omdat ook zij de afhankelijkheden ervaren (zoals de herinrichting van de Sterkselse Aa door waterschap de Dommel, die afhankelijk is van de voorgestelde maatregelen in dit voorstel).

5. *Binnen het N2000-gebied WBBR zijn nog niet alle functies in overeenstemming met het beoogde peil na demping:* Binnen het N2000-gebied WBBR zijn nog meerdere percelen in particulier bezit en deze worden gebruikt als productiebos. Peilverhogingen kunnen leiden tot natschade met nadeelcompensatie tot gevolg. Met de provincie worden afspraken gemaakt over de aankoop van deze gronden, dan wel de vergoeding van nadeelcompensatie. Middels de brief aan GS verzoekt Waterschap Limburg de Provincie om dit proces op te starten.
6. *Er wordt geen (volledige) financiering door Provincie Limburg beschikbaar gesteld:* We voeren maatregelen alleen uit als er een overeenkomst wordt bereikt over de financiering en de nadeelcompensatie vanuit Provincie Limburg en Waterschap Limburg.

Consequenties Informatievoorziening

In de planning en de uitvoering van dit project hanteren we het uniform begrippenkader van de watersector zodat we dezelfde taal met elkaar spreken. Communicatie met de omgeving doen we op basis van actuele authentieke gegevens uit de basisregistraties. De afstemming met de deskundigen op terrein van informatievoorziening, data en monitoring staat in de projectopdracht beschreven in de paragrafen 'Informatiemanagement' en 'legger en beheerregister'. Bijzonder aandachtspunt daarbij is dat in lijn met aanbeveling 1 uit het rapport 'Voorbereidend onderzoek voor de audit beekherstel', in de verkenningsfase en de planuitwerkingsfase de kwantitatieve monitoring wordt opgestart, met aandacht voor de aanwezige belangen en het gebruik.

Financiële consequenties

Voor herinrichting Oude Graaf is in totaal € 4.045.000,- opgenomen in de begroting. Er is thans een voorbereidingskrediet toegekend ter hoogte van € 645.000 (bijlage 1). De scopewijziging zorgt voor een verhoging van het benodigde voorbereidingskrediet naar € 1.285.000,-. De verhoogde kosten zijn toe te schrijven aan kosten voor de gebiedsvisie, een langere doorlooptijd en met name de eerder niet voorziene grondverwerving. De raming voor het totale project met scopewijziging komt uit op € 4.810.000,-. Doordat het project vooral bijdraagt aan de doelen van derden, wordt gestreefd naar een volledige financiering van € 4.810.000,- minus de € 645.000,- die waterschap Limburg al toegekend heeft. Dit is een totaal bedrag van € 4.165.000,-. Mocht er in een later stadium blijken dat er toch financiering vanuit het Waterschap wordt gevraagd, wordt dit apart voorgelegd aan het DB.

Mogelijke inkomsten

Het project is opgenomen als koploperproject binnen het LPLG. Afhankelijke van de toekenning van financiering vanuit de Rijksoverheid, biedt dit mogelijkheden voor financiering van het project. Dit zal verder besproken worden met Provincie Limburg en is tevens onderdeel van de brief aan GS.

Bij volledige financiering van € 4.165.000,- door derden, wordt er € 3.400.000,- (opgenomen in begroting 2024, investeringslijst bijlage J) niet benut. In de projectopdracht is een meer gedetailleerde kostenspecificatie van het project opgenomen.

Planning

De beoogde doorlooptijd beslaat 6 jaar, afhankelijk van samenwerkingsafspraken die met partijen worden gemaakt. Afronding van het project vindt op zijn vroegst plaats in 2028 (zie 'Vervolg'). Daarmee is de planning ten opzichte van de oorspronkelijke projectopdracht ten minste 1 jaar meer, als gevolg van de tussenstap voor de voorverkenning/het opstellen van de gebiedsvisie in 2022 en 2023.

Vervolg

Bij instemming met het voorstel zal de brief aan GS worden verstuurd en zal een bestuurlijk overleg georganiseerd worden. Ambtelijk zullen de gesprekken tussen Provincie Limburg en Waterschap Limburg over planning en financieringsafspraken worden voortgezet. De voorverkenning in samenwerking met waterschap de Dommel zal worden voortgezet. Zodra financiering beschikbaar is vanuit Provincie Limburg, wordt overgegaan tot de planuitwerkingsfase.

Waterschap Limburg verwacht als partner meegenomen te worden in het gebiedsproces door Provincie Limburg, welke verzocht wordt de trekkersrol op zich te nemen. Vooruitlopend hierop worden de genoemde maatregelen verder verkend en uitgewerkt.

Communicatie

We gaan de provincie voorstellen om een permoment te maken van het aanbieden van de gebiedsvisie aan GS.

In lijn met de nieuwe Omgevingswet starten we in de verkenningfase met de participatie met de omgeving en belanghebbenden. Daarvoor gelden als uitgangspunten dat we iedereen voor wie onze aanpak relevant is (bewoners, gebruikers, belangenorganisaties, overheden) uitnodigen om deel te nemen aan het proces. Dit organiseren we via inloopbijeenkomsten en keukentafelgesprekken. Overkoepelende projectcommunicatie wordt opgepakt in samenspraak met het Cluster Communicatie. Onderdeel van de communicatie is een projectpagina op de website van het waterschap.

Bijlagen

1. Scopewijziging projectopdracht Herinrichting Oude Graaf
2. Gebiedsvisie Weerterbos en Laarderheide
3. Uitgaande correspondentie aan GS van Provincie Limburg

De secretaris-directeur,
ir. E.J.M. Keulers MMO